

UROŠ ĆEMALOVIĆ

Na šta mislimo kada kažemo...
Digitalizacija i prava intelektualne svojine

Beograd, 2022.

EDICIJA TRG

Urednici edicije:

Srđan Prodanović, Ivica Mladenović i Jelena Vasiljević

Naslov:

Na šta mislimo kada kažemo...
Digitalizacija i prava intelektualne svojine

Autor:

Uroš Čemalović

Izdavač:

Institut za filozofiju i društvenu teoriju
Univerzitet u Beogradu

Dizajn korica:

Nikola Stevanović

Prelom:

Sonja Nikolić, Tijana Baltić

Mesto i godina izdanja:

Beograd, 2022

ISBN:

978-86-82324-06-5

Štampa:

Sajnos

Tiraž:

100 primeraka

**INSTITUT
ZA FILOZOFIJU
I DRUŠTVENU
TEORIJU**

**FONDACIJA ZA
OTVORENO DRUŠTVO**
SRBIJA

Ova publikacija je nastala u okviru projekta "Program stipendija Fondacije za otvoreno društvo" koji realizuje Institut za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu, uz podršku Fondacije za otvoreno društvo. Stavovi izrečeni u tekstu predstavljaju stavove autora.

SADRŽAJ:

Osnovne odlike poželjnog modela.....	2
Osnovne odlike trenutnog stanja	6
Osnovne preporuke za reforme postojećih javnih politika	10

Na šta mislimo kada kažemo...

Digitalizacija i prava intelektualne svojine – predlog javnih politika za inkluzivniju zaštitu i valorizaciju

Kombinovani efekat digitalne transformacije i postojećih modela zaštite intelektualne svojine, ako se ne proprati odgovarajućim analizama javnih politika i posledičnim regulatornim reformama, može da sistem učini nepravednim i oteža dostupnost prava i njihovu valorizaciju. Polazeći kako od postojećih naučnih, stručnih i praktičnih uvida, tako i od potreba društva u Srbiji, ovaj predlog javnih politika teži rešenjima koja bi uvažavala prava intelektualne svojine, očuvala prednosti digitalne transformacije, a pritom poštovala principe inkluzivnosti, socijalne pravednosti i ekonomske optimalnosti. U

nastavku će prvo biti izložene osnovne odlike ciljanog, poželjnog modela zaštite prava intelektualne svojine u kontekstu digitalizacije (poglavlje 1), da bi potom bile analizirane osnovne odlike trenutnog stanja u Srbiji (poglavlje 2) i predložene polazne osnove za reforme postojećih javnih politika (poglavlje 3).

1. Osnovne odlike poželjnog modela

Postojeći regulatorni okvir i javne politike na međunarodnom, evropskom i nacionalnom nivou uglavnom ne pružaju rešenja za sve brojnije izazove koje digitalna transformacija donosi postojećem modelu zaštite prava intelektualne svojine. Isti zaključak je u potpunosti primenjiv i na Srbiju. Kada se celokupni efekat koji je digitalizacija imala na zaštitu različitih prava intelektualne svojine posmatra u kontekstu potrebe da se put ka ovim pravima učini lakše dostupnim, a postojeće javne politike inkluzivnijim, nameće se zaključak da ubrzanje digitalne transformacije vodi ka tome da ekonomski slabiji subjekti lakše odustaju od različitih akata vezanih za sticanje i upravljanje svojim pravima. Drugim rečima, digitalni jaz povećava i jaz kada je u pitanju dostupnost i, posledično, ekonomska i društvena valorizacija različitih prava intelektualne svojine. U nastavku će, u šest posebnih celina, biti predstavljene osnovne odlike poželjnog modela zaštite prava intelektualne svojine.

1.1. Javne politike u oblasti prava industrijske svojine omogućavaju najširi mogući pristup ovim pravima (patent, žig, dizajn) svim fizičkim i pravnim licima koja ispunjavaju uslove zaštite. Budući da se, za razliku od autorskog, prava industrijske svojine stiču na formalan način, u postupku pred nadležnim državnim organom, velika nejednakost u kapacitetima i resursima između različitih potencijalnih nosilaca prava uspešno je nadomešćena

proaktivnim javnim politikama koje svode na minimum kako odustajanje od zaštite prava, tako i njihovu suboptimalnu valorizaciju. Kada je u pitanju autorsko pravo, javne politike su usmerene na edukaciju o prirodi i sadržini ovih prava, a potencijalni nosioci su podstaknuti da koriste mehanizam deponovanja svojih dela. U celini posmatrano, kreativni i inovativni potencijal pojedinaca, ali i manjih, slabijih privrednih subjekata – iako nije uvek praćen odgovarajućim resursima za prepoznavanje, pravnu zaštitu i ekonomsku valorizaciju ovog potencijala – uspešno je prepoznat i pružena mu je odgovarajuća podrška, kako bi im bilo omogućeno da unaprede svoje poslovanje uspešnim upravljanjem portfoliom svojih prava intelektualne svojine.

1.2. Javne politike u ovoj oblasti se zasnivaju na: 1) sistemskim kampanjama podizanja svesti opšte javnosti o društvenom značaju pronalazaštva, kreativnosti i drugih vidova intelektualnog stvaralaštva; 2) ciljanim kampanjama edukacije potencijalnih nosilaca prava intelektualne svojine (mala preduzeća, inovativne *start-up* kompanije, naučno-istraživačke ustanove, privrednici) i njihovom osnaživanju da otpočnu proces zaštite svojih prava; 3) prilagođenim obukama za ekonomski i organizaciono slabije nosioce prava industrijske svojine, koje bi podigle njihove kapacitete kada je u pitanju valorizacija već stečenih prava. Različiti državni organi odgovorni za ovu oblast, a posebno Zavod za intelektualnu svojinu (ZIS) i resorno ministarstvo, deluju proaktivno, idu ka potencijalnim nosiocima i već uspostavljenim titularima prava i, u meri u kojoj je to moguće i dopušteno, prate način i opseg korišćenja prava, radi kalibriranja već postojećih javnih politika.

1.3. Svi državni organi (a pre svega ZIS i resorno ministarstvo) koji su na direktan ili indirektan način odgovorni za funkcionisanje sistema zaštite prava intelektualne svojine kontinuirano prate podatke

o realnim društvenim i privrednim posledicama digitalizacije na zaštitu i ostvarivanje ovih prava. Opasnost da digitalni jaz poveća i jaz kada je u pitanju dostupnost i, posledično, ekonomska i društvena valorizacija različitih prava intelektualne svojine uspešno je predupređena. Pored toga, prednosti koje pruža digitalna transformacija u najvećoj mogućoj meri su iskorišćene u radu državnih organa, pa su sve faze u postupku sticanja prava učinjene dostupnim *online*. Uspostavljen je i digitalni informacijski centar ZIS, čija je svrha da, na upit nosilaca i potencijalnih nosilaca prava, elektronskim putem i u najkraćim rokovima pruža personalizovane i detaljne odgovore na sva pitanja i nedoumice stranaka, vodeći ih kroz ceo postupak zaštite prava.

1.4. Državni organi odgovorni za predlaganje zakonskih i usvajanje podzakonskih akata u oblasti prava intelektualne svojine su u svom radu transparentni, a o predloženim aktima se, dok su u fazi nacрта, vode blagovremene i opsežne javne rasprave, uz ciljane konsultacije sa širokom lepezom zainteresovanih subjekata (privredne komore, relevantne organizacije i udruženja koja okupljaju stvaraocima u različitim oblastima, širi civilni sektor). Preporuke, mišljenja i sugestije prikupljene tokom javnih rasprava i ciljanih konsultacija se temeljno razmatraju i, kada su opravdane, uzimaju u obzir, a na sve izrečene stavove daju se argumentovani, javno dostupni odgovori. Za svaku značajniju izmenu zakonodavnog okvira vrše se sistemske procene uticaja donetih propisa, koje, uz nacrt normativnih izmena, takođe podležu javnoj raspravi i ciljanim konsultacijama.

1.5. Javne politike vezane za zaštitu prava intelektualne svojine u kontekstu ubrzane digitalizacije usklađuju se kako sa najnovijim međunarodnim i evropskim normativnim rešenjima, tako i sa recentnim naučnim

uvidima u ovoj oblasti. Kada je u pitanju efekat digitalizacije na autorsko pravo, u domaći pravni sistem na prilagođen način su prenete odredbe EU Direktive 2019/790 koje se tiču mehanizama čiji je cilj postizanje pravednije naknade za autore i izvođače (čl. 18-23), posebno vodeći računa kako o potrebama Srbije, tako o činjenici da (prema čl. 72. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju - SSP) usklađivanje sa pravnim tekovinama EU treba da bude postepeno. Kada je u pitanju uticaj digitalizacije na različita prava industrijske svojine, konstantno se prati delatnost Svetske organizacije za intelektualnu svojinu, Evropskog zavoda za patente, Zavoda za intelektualnu svojinu EU, ali i recentna sudska praksa Suda pravde EU.

1.6. Uz puno poštovanje obaveza preuzetih SSP-om, javne politike u ovoj oblasti zasnovane su na ciljanom, postupnom i specifičnostima Srbije prilagođenom usklađivanju domaćeg pravnog sistema sa pravnim tekovinama EU. Rešenja koje sadrže akti EU se ne prepisuju u domaće zakone, već se sistemski uklapaju u postojeća rešenja, vodeći računa o celini domaćeg pravnog okvira. Državni organi koji su na direktan ili indirektan način odgovorni za funkcionisanje sistema zaštite prava intelektualne svojine raspolažu dovoljnim kapacitetima i, posebno, odgovarajućim ljudskim resursima. U svakom od ovih organa zaposlen je dovoljan broj stručnjaka koji govore bar dva evropska jezika, razumeju mehanizme donošenja i primene propisa EU i dobro poznaju domaću pravnu regulativu u oblasti intelektualne svojine.

2. Osnovne odlike trenutnog stanja¹

2.1. Prema poslednjem dostupnom Informatoru o radu Zavoda za intelektualnu svojinu (ZIS) iz avgusta 2020. godine², tokom poslednje pre-pandemijske godine (2019), ZIS-u je podneto 177 prijava patenta³ i 82 prijave malog patenta, kao i 2219 prijava žiga⁴. Ako se posmatra desetogodišnji period (2011–2020) i uz korišćenje objedinjenih podataka koje objavljuje Svetska organizacija za intelektualnu svojinu (WIPO - *World Intellectual Property Organization*)⁵, dobija se nešto šira i kompletnija slika. Broj patentnih prijava koje su podneli rezidenti Srbije se, u proseku, kreće oko 180, sa nešto naglašenijim padom u 2020. godini (146), koji je uzrokovan zatvaranjem zbog pandemije COVID-19 i posledičnim smanjenjem privrednih (i inovativnih) delatnosti. U istom periodu, broj odobrenih patentnih prijava se kreće od 35 (2017) do 80 (2013), ali globalno varira oko broja 60. Sa druge strane, ako se posmatra

¹ Za potrebe ovog dokumenta, predmet odvojene analize bile su dve velike grane prava intelektualne svojine: autorsko pravo, sa jedne, i pravo industrijske svojine, sa druge strane. U drugoj od navedene dve oblasti, posebna pažnja je posvećena žigovima, sa jedne, i patentima, sa druge strane. Zbog specifičnosti pravne zaštite dizajna, autor se njome nije posebno bavio, polazeći od stanovišta da analiza patentne i žigovne zaštite u više nego dovoljnoj meri zadovoljava potrebe istraživanja u oblasti prava industrijske svojine.

² Dostupno na https://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/Informator/2020/INFORMATOR%200%20RADU%20ZIS%202020v02.pdf (17.11.2021).

³ Od navedenog broja, 7 prijava su bile podnete korišćenjem PCT (*Patent Cooperation Treaty*) međunarodnog sistema, a 170 su bile redovne nacionalne patentne prijave.

⁴ *Informator o radu ZIS*, avgust 2020, str. 96.

⁵ WIPO - Statistički profil Srbije, dostupno na https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=RS (18.11.2021).

broj podnetih prijava žiga (uz primenu sistema tzv. *class count*, koji uzima u obzir broj zahtevanih klasa roba i usluga za koje je tražena zaštita), primetna je značajna rastuća tendencija (uz izuzetke 2014. i 2015. godine), pa je broj porastao sa 7.721 (2011) na 12.927 (2020), sa pikom od 17.242 (2018). Druga značajna razlika u odnosu na patente je da smanjenje privredne aktivnosti uzrokovano pandemijom nije dovelo do značajnog smanjenja broja prijava žiga (sa 13.554 u 2019. na 12.927 u 2020. godini). Konačno, kada je u pitanju deponovanje autorskih dela i predmeta srodnih prava, tokom 2019. godine bilo je 2514 prijava za deponovanje⁶, u 2020. godini je usledio veoma oštar pad (454), dok broj prijava u prvih 10 meseci 2021. godine (328)⁷ pokazuje da se potvrđuje tendencija smanjenja broja deponovanih autorskih dela i predmeta srodnih prava.

2.2. Na osnovu izabranog snopa indikatora iz odeljka 2.1, može se zaključiti da su najveću rezistentnost na smanjenje obima ekonomskih aktivnosti i zatvaranje zbog pandemije COVID-19 pokazale kategorije prava industrijske svojine (žigovi i, u nešto manjoj meri, patenti) koje su dostupne prevashodno pravnim licima i onim fizičkim licima koja, po pravilu, obrazovno, ekonomski i socijalno pripadaju višim društvenim slojevima. Pored toga, pandemija je poslužila i kao prinudna ogledna vežba prelaska na digitalne modele poslovanja, sa efektom pojačavanja postojećeg digitalnog jaza. Sa smanjenjem od samo 4,63% u 2020. godini u odnosu na prethodnu,

⁶ *Informator o radu ZIS*, avgust 2020, str. 96.

⁷ Navedeno prema elektronskoj Evidenciji autorskih dela i predmeta srodnih prava za internet stranice ZIS-a <https://www.zis.gov.rs/informacione-usluge/baze-podataka.1229.html> (20.12.2021). Imajući u vidu da je ova evidencija, prema navodima sa stranice, još uvek u test fazi, moguća su izvesna odstupanja, ali je nesumnjivo da su podaci upotrebljivi radi utvrđivanja značajnih tendencija u broju podnetih prijava za deponovanje.

interes privrednih subjekata i preduzetnika za ostvarivanje žigovno-pravne zaštite gotovo u potpunosti je očuvan i pretrpeo je gotovo neznatno umanjeње. Nešto značajnije smanjenje, ali i dalje daleko od dramatičnog, primetno je u oblasti patentno-pravne zaštite, budući da je broj zahteva za patentnu zaštitu u istom periodu opao za 17,51%. Međutim, interesovanje za deponovanje autorskih dela i predmeta srodnih prava je u 2020. godini opalo za više od 5,5 puta u odnosu na prethodnu godinu. Iako je specifičnost autorskog prava u odnosu na prava industrijske svojine neformalnost (autorsko delo se smatra zaštićenim i ako nije deponovano)⁸, deponovanje predstavlja način da se delo „fiksira“ i olakša dokazivanje njegovog postojanja. Pored toga, sa taksom za unošenje u evidenciju i deponovanje primerka autorskog dela i predmeta srodnog prava koja trenutno iznosi 8.210,00 dinara, deponovanje je relativno dostupno građanima. U celini posmatrano, čak iako se radi o usluzi ZIS-a koja ne podrazumeva značajne ekonomske, organizacione, privredne, naučne i druge preduslove (kao što je to, po pravilu, slučaj kod patenata i žigova) na strani tražioca, deponovanje autorskih dela je gotovo desetkovano pod dejstvom pada privrednih aktivnosti. Posledično, kreativni sektor u najširem smislu, manji privredni subjekti i pojedinci koji stvaraju najrazličitija autorska dela najmanje su otporni na smanjenje ekonomskih aktivnosti, što vodi smanjenom interesovanju za upravljanje njihovim autorskim pravima i njihovu potencijalnu valorizaciju.

⁸ Na ovom mestu nema dovoljno prostora za pravnu analizu razlika između zaštite u oblasti autorskog prava, sa jedne, i prava industrijske svojine, sa druge strane. Navešćemo samo da, iako prava industrijske svojine, kao i sva druga prava intelektualne svojine, predstavljaju prava čiji je predmet nematerijalan, intagibilan (nedodirljiv), sticanje ovih prava (kao što su, na primer, patent ili žig) zahteva strog formalizam, postupak pred nadležnim organom i niz radnji koje treba da preduzme lice koje pretenduje na sticanje nekog prava industrijske svojine.

2.3. Smanjenje socijalnih, privrednih i kulturnih aktivnosti i interakcija koje je, počevši od marta 2020. godine, nametnula pandemija COVID-19, pokazalo je da su fizička lica i manji privredni subjekti u znatno manjoj meri spremni i/ili sposobni da u potpunosti iskoriste prednosti rada u pretežno digitalnom okruženju. Drugim rečima, udvojeno dejstvo digitalne transformacije i postojećih modela pravne zaštite intelektualne svojine perpetuiraju postojeću koncentraciju društvene i ekonomske moći, a može voditi i značajnom suzbijanju konkurencije i jačanju monopola. Kada su u pitanju fizička lica koja pretežno ili isključivo žive od svojih intelektualnih tvorevina, ubedljiva većina nije uspjela da iskoristi mogućnosti koje pruža digitalna transformacija, u čemu znatnu ulogu igraju kako javne politike, tako i regulatorni okvir u oblasti zaštite prava intelektualne svojine. Postojeće javne politike i dosadašnje izmene nacionalnog zakonodavstva ne posvećuju sistemsku pažnju pitanju inkluzivnosti postojećih modela zaštite prava intelektualne svojine, budući da ne postoji uvid kako u strukturu podnosilaca prijava za patent i žig i lica koja deponuju autorska dela, tako ni jasna vizija kako da se uspostavljanje prava učini dostupnijim.

2.4. U prethodnih 15-20 godina, glavnina zakonodavnih promena u oblasti prava intelektualne svojine bila je potaknuta željom da se domaći pravni sistem uskladi sa rešenjima na snazi u EU. Ovaj proces je, nesumnjivo, doneo mnoge prednosti građanima Srbije i njenoj privredi, ali je i dalje praćen brojnim sistemskim slabostima, od kojih je su tri glavne: 1) nerazumevanje kako celine pravne tekovine EU, tako i brojnih pojedinačnih rešenja; 2) odsustvo brige o načinu na koji se prenete norme efektivno primenjuju i uklapaju u domaći pravni sistem i 3) odsustvo sistemske procene uticaja tako usvojenih harmonizovanih normativnih rešenja. Zakonodavne izmene u oblasti različitih prava intelektualne svojine sprovode su uglavnom

ispod radara zainteresovane javnosti, bez gotovo ikakve suštinske analize efekata predloženih propisa i bez sistemski vođene, široke i efektivne javne rasprave. Ovakvo postupanje uglavnom se pravda „tehničkim“ karakterom usklađivanja domaćeg pravnog sistema sa pravom EU. Ono što se, međutim, previđa, je da se, pri usklađivanju sa pravom EU, ne radi o prostom prepisivanju i „presađivanju“ evropskih normativnih rešenja u domaći pravni sistem, već i da pravni okvir EU, po pravilu (a posebno kada se radi o direktivama) pruža mogućnosti za izbor između jedne od više ponuđenih mogućnosti, i to baš one koja je najprilagođenija potrebama i stepenu ekonomskog razvoja države koje te norme usvaja. Pored toga, po pravilu se previđa da je, u fazi pristupanja u kojoj se trenutno nalazi, Srbija i dalje još veoma daleko od potencijalnog članstva, te joj član 72. SSP-a nedvosmisleno daje pravo da svoj pravni sistem postupno usklađuje sa pravom EU.

3. Osnovne preporuke za reforme postojećih javnih politika

Podaci i uvidi izloženi u prethodnom poglavlju nedvosmisleno su ukazali da ekonomski slabiji subjekti lakše odustaju od različitih akata koji vode sticanju i valorizaciji različitih prava intelektualne svojine, a da postojeći modeli zaštite ovih prava vode ka daljoj koncentraciji društvene i ekonomske moći. U nastavku će sumarno biti izložene osnovne preporuke za reforme postojećih javnih politika.

3.1. Polazna osnova inkluzivnijih javnih politika u ovoj oblasti mora biti sistemski analiza podataka o zahtevima za zaštitu različitih prava intelektualne svojine (uzimajući u obzir kako prijave za zaštitu različitih prava industrijske svojine, tako i zahteve za deponovanje autorskih dela i predmeta srodnih prava). Ova analiza mora ići u dva osnovna pravca. Prvo, kao što je to učinjeno u ovom

istraživanju, mora se obavljati kontinuirano komparativno proučavanje recentnog višegodišnjeg uzorka podataka o nastojanjima potencijalnih nosilaca prava da ostvare zaštitu svojih tvorevina. Drugo, potrebno je analizirati i strukturu podnosilaca prijava za zaštitu prava (pre svega, pravnih lica, a u meri u kojoj je to moguće i dopušteno, i fizičkih). Svaka svrsishodna i smisljena promena zakonodavnog okvira, a u još većoj meri, svaka reforma postojećih javnih politika, mora se zasnivati na što širem snopu podataka o strukturi i prirodi entiteta koji iskazuju interesovanje za zaštitu svojih prava. Ako bi se, na primer, želele usvojiti podsticajne mere za mala preduzeća, inventivne *start-up* kompanije, žensko ili manjinsko preduzetništvo, podatak o tome da li ovih subjekata ima (i u kojoj meri) među podnosiocima zahteva za sticanje prava na patent ili žig bi bio dragocen za definisanje načina da im se olakša dostupnost ovih prava. Kako su pokazali rezultati istraživanja prikazani u odeljku 2.2, najveću rezistentnost na smanjenje obima ekonomskih aktivnosti i zatvaranje zbog pandemije COVID-19 pokazale su kategorije prava industrijske svojine (žigovi i, u nešto manjoj meri, patenti); sa velikom izvesnošću se može pretpostaviti da ova rezistentnost počiva na činjenici da su podnosioci prijava bili veliki i, po pravilu, ekonomski moćniji privredni subjekti. Ukoliko bi se buduće javne politike definisale na način predložen u ovom dokumentu, o ovoj činjenici bi postojao nedvosmislen podatak, pa bi se mere koje bi vodile osnaživanju manjih privrednih subjekata mogle bolje kalibrirati, vodeći do inkluzivnijeg poslovnog okruženja.

3.2. Potrebno je kontinuirano praćenje podataka o realnim društvenim i privrednim posledicama digitalizacije na zaštitu i ostvarivanje prava intelektualne svojine. Kako je prikazano u odeljcima 2.2. i 2.3, povećavanje digitalnog jaza vidljivo je i u ovoj oblasti, dok je u gotovo oglednim uslovima pandemije COVID-19 uočeno da je zatvaranje

i smanjenje socijalnih, privrednih i kulturnih aktivnosti dovelo do veoma oštrog pada broja deponovanih autorskih dela (za preko 5,5 puta), sa jedne strane, i relativno skromnog pada u broju zahteva za zaštitu analiziranih prava industrijske svojine (oko 17,5% patentnih prijava i oko 4,6% prijava žiga manje u 2020. godini u odnosu na prethodnu). Stavljanje opšteg uzorka podataka o kome je bili reči u odeljku 3.1. u kontekst preciznije kalibrirane analize o efektima digitalizacije vodilo bi tome da se, na primer, manjim privrednim subjektima i preduzetnicima pruže sistemski podsticaji i ciljana edukacija o prednostima koje pružaju različiti vidovi zaštite prava industrijske svojine. Visokoparna i isprazna tvrdnja kako su ova prava svima dostupna pod jednakim, zakonom definisanim uslovima dodatno gubi na uverljivosti u situaciji kada kreativni i inovativni potencijal manjih i slabijih privrednih subjekata nisu praćeni odgovarajućim resursima za prepoznavanje, pravnu zaštitu i ekonomsku valorizaciju ovog potencijala.

3.3. Svi državni organi (a pre svega ZIS i resorno ministarstvo) koji su na direktan ili indirektan način odgovorni za funkcionisanje sistema zaštite prava intelektualne svojine treba svoje aktivnosti i usluge koje pružaju da učine transparentnijim i dostupnijim, i to na najmanje dva načina. Prvo, sve izmene zakonskih i podzakonskih akata u ovoj oblasti treba da budu praćene sveobuhvatnom analizom efekata propisa i što širom javnom raspravom, kombinovanom sa ciljanim konsultacijama sa centralnom i lokalnim privrednim komorama, različitim udruženjima koja okupljaju privrednike, umetnike, druge stvaraoce u različitim oblastima, ali i širim civilnim sektorom. Drugo, potrebno je da bude organizovana opšta medijska, ali i posebna, ciljana, edukacija svih potencijalno zainteresovanih subjekata (mala preduzeća, inovativne start-up kompanije, naučno-istraživačke ustanove, privrednici) o svrsi zaštite prava intelektualne svojine, načinima na koje se do nje dolazi i

mogućnostima koje pruža. U suprotnom, znanje o složenim mehanizmima pravne zaštite i ekonomske valorizacije različitih inventivnih rešenja ostaće privilegija finansijski i organizaciono moćnijih privrednih subjekata, koji raspolažu dovoljnim resursima i u stanju su da plate kako relativno visoke administrativne takse, tako i prateće posredničke i konsultantske usluge.

3.4. Prilikom usvajanja zakonodavnih izmena, usklađivanje domaćih zakonskih rešenja sa pravnom tekovinom EU treba da bude ciljano i prilagođeno, a ne mehanicističko i integralno. Uočeno je da, pri sačinjavanju nacрта zakonodavnih akata, administrativno osoblje nadležnih državnih organa glavninu svoje pažnje poklanja uspešnom integrisanju EU normativnih rešenja i, posledično, popunjavanju tzv. tabela o usklađenosti. Nasuprot tome, fokus bi trebalo da bude na razumevanju smisla evropskih regulatornih rešenja, i, posebno, na uglavnom suptilnim opcijama koje nude nacionalnim pravnim sistemima. Za ovo je potrebno značajno podizanje kapaciteta svih državnih organa, posebno kada su u pitanju zaposleni koji govore bar dva evropska jezika, razumeju mehanizme donošenja i primene propisa EU i, što je najvažnije, dobro poznaju domaću pravnu regulativu u oblasti intelektualne svojine. Imajući u vidu društvene, privredne i druge specifičnosti Srbije, njen stepen ekonomskog razvoja i fazu pristupanja EU u kojoj se trenutno nalazi, usklađivanje domaćeg pravnog sistema sa evropskim regulatornim okvirom u oblasti prava industrijske svojine treba da bude prilagođeno, postupno i zasnovano na temeljnoj proceni uticaja. Kada je u pitanju efekat digitalizacije na autorsko pravo, od posebnog značaja za usvajanje pravednijih i inkluzivnijih rešenja je prilagođeno prenošenje u domaći pravni sistem odredaba EU Direktive 2019/790 koje se tiču mehanizama čiji je cilj postizanje pravednije naknade za autore i izvođače (čl. 18-23).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

347.77/.78:004

ЋЕМАЛОВИЋ, Урош, 1977-

Na šta mislimo kada kažemo --. Digitalizacija i prava intelektualne svojine / Uroš Ćemalović. - Beograd : Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet, 2022 (Novi Sad : Sajnos). - 14 str. ; 18 cm. - (Edicija Trg)

Tiraž 100. - "Ova publikacija je nastala u okviru projekta 'Program stipendija Fondacije za otvoreno društvo' ... " --> kolofon.

ISBN 978-86-82324-06-5

a) Интелектуална својина-- Информационе технологије

COBISS.SR-ID 65375753